

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 1

is Dedicated in honor of
**Lilian and Nathan
Haber**

*Dedicated by
Amy and Jimmy*

into their hands until the Reader finishes the blessing of “thanks” [*modim anachnu lach*]. They then turn to face the congregation, extend their fingers, raise their hands to shoulder height, and begin the blessing with the word *yivarekhikah* [may God bless you]. The Reader prompts them word by word and they respond, as it says “say to them” (Numbers 6:23), meaning that they should not say the blessing until he [the Reader] says it to them. When they finish the first sentence, all the people answer amen. The Reader then goes on to prompt them word by word for the second sentence, and they repeat until they finish the second sentence, and all the people answer amen. And so on with the third

sentence.(2) When the *kohanim* have completed all three sentences, the Reader begins the last blessing of the Shemoneh Esrei prayer, which is *sim shalom* [grant peace]. The *kohanim* turn their faces back toward the Holy Ark, fold their fingers, and stand there on the platform until the Reader finishes reciting the blessing. They then return to their places.

ואַצְבְּעוֹתֵיהֶם כְּפּוֹפּוֹת לְתוֹךְ כַּפֵּיהֶם, עַד שְׁיִשְׁלִים שְׁלִיחַ צְבוּר הַהוֹדָאָה. וּמַחְזִירִין פְּנֵיהֶם כְּלִפֵּי הָעָם וּפּוֹשְׁטִין אַצְבְּעוֹתֵיהֶם וּמַגְבִּיהִין יְדֵיהֶם, כַּנִּגַּד כְּתַפֵּיהֶם וּמִתְחִילִין יְבָרְכָהּ. וְשְׁלִיחַ צְבוּר מִקְרָא אוֹתָן מְלֶה בְּמֶלֶה וְהֵן עוֹנִין. שְׁנֹאֲמַר (בַּמּדְבָר ו) “אֲמוּר לָהֶם”, עַד שְׁיֹאמַר. כְּשִׁמְשִׁלִּימִין פְּסוּק רֵאשׁוֹן כָּל הָעָם עוֹנִין אָמֵן. וְחוֹזֵר שְׁלִיחַ צְבוּר וּמִקְרָא אוֹתָן פְּסוּק שְׁנֵי מְלֶה בְּמֶלֶה וְהֵן עוֹנִין עַד שְׁמִשְׁלִימִין פְּסוּק שְׁנֵי וְכָל הָעָם עוֹנִין אָמֵן. וְכֵן פְּסוּק שְׁלִישִׁי. ב כְּשִׁיִּשְׁלִימוּ הַכֹּהֲנִים שְׁלִשָּׁה פְּסוּקִים מִתְחִיל שְׁלִיחַ צְבוּר בְּבִרְכָה אַחְרוֹנָה שֶׁל תְּפִלָּה שְׁהִיא שִׁים שְׁלוֹם וְהַכֹּהֲנִים מַחְזִירִין פְּנֵיהֶם כְּלִפֵּי הַקֹּדֶשׁ וְקוֹפְצִין אַצְבְּעוֹתֵיהֶן וְעוֹמְדִין שָׁם בְּדוּכָן עַד שְׁיִגְמַר הַבְּרָכָה וְחוֹזְרִין לְמְקוֹמָן:

VA'ETCHANAN FOR THURSDAY

ואתחנן ליום חמישי

TORAH

תורה

יִכוֹן בְּקִרְיַת חֲמֵשֶׁה פְּסוּקִים אֵלוֹ שְׁהֵם כַּנִּגַּד הַ דְּמִלּוֹי הָהָ אַחְרוֹנָה דְּשֵׁם ב'ן לְקִנְיַת הָאֵרֶת רוּחַ מְשַׁבֵּת הַבָּאָה

טו וְתִשְׁמְרוּם מְאֹד לִנְפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רָאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בַּיּוֹם דִּבְרַיְהוָה אֵלֵיכֶם בַּחֲרֹב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: טז פֶּן־תִּשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל־סִמּוֹל תְּבֻנֹת זָכָר אוֹ נְקֻבָּה: יז תְּבֻנֹת כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תְּבֻנֹת כָּל־צְפוּר כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמַיִם:

טו וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לִנְפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רָאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בַּיּוֹם דִּבְרַיְהוָה אֵלֵיכֶם בַּחֲרֹב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: טז פֶּן־תִּשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל־סִמּוֹל תְּבֻנֹת זָכָר אוֹ נְקֻבָּה: יז תְּבֻנֹת כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תְּבֻנֹת כָּל־צְפוּר כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמַיִם:

(15) And you should guard your souls very well, for you did not see not any image on the day that the Lord spoke to you at Chorev from the midst of the fire.(16) Lest you corrupt yourselves, and make a graven image for yourselves, the image of any form, the likeness of male or female: (17) The likeness of any beast that is on the earth; the likeness of any winged bird that flies in the heaven;

רָקִיעַ שָׁמַיָא: יח דְּמוּת כָּל
 רְחֵשָׁא דִּי בְּאַרְעָא דְּמוּת כָּל
 נוּנְיָ דִּי בְּמִיָּא מְלַרְע לְאַרְעָא:
 יט וְדִלְמָא תִּזְקוּף עֵינְיְךָ
 לְשָׁמַיָּא וְתַחֲזִי יְתָ שְׁמֵשָׁא וְיְתָ
 סִיְהֵרָא וְיְתָ כּוּכְבָּיָא כָּל חִילֵי
 שְׁמַיָּא וְתַטְעִי וְתַסְגּוּד לְהוּן
 וְתַפְלַחְגוּן דִּי זְמִין יְיָ אֱלֹהֶךָ
 יְתַהוּן לְכָל עַמְמַיָּא תַּחוּת כָּל
 שָׁמַיָּא:

יח תִּבְנִית כָּל־רִמָּשׁ בְּאֲדָמָה תִּבְנִית כָּל־
 דָּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאָרֶץ: יט וּפְנֵי־
 תִּשָּׂא עֵינְיְךָ הַשָּׁמַיִמָּה וּרְאִיתָ אֶת־הַשָּׁמֶשׁ
 וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוּכָבִים כָּל צְבֵּא הַשָּׁמַיִם
 וּנְדַחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית לָהֶם וְעַבַּדְתֶּם אֲשֶׁר
 חָלַק יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ אֶתֶם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת
 כָּל־הַשָּׁמַיִם:

(18) The likeness of anything that crawls on the ground; the likeness of any fish that is in the waters, beneath the earth. (19) And lest you lift up your eyes to heaven, and see the sun, and the moon, and the stars — all the host of heaven, which the Lord your God has assigned to all peoples under the entire heaven, and be drawn away to bow down to them, and serve them.

RASHI

רש"י

(16) סמל means "form." (19) **And lest you lift up your eyes** — to gaze at those things, and to set your heart to stray after them.

Which the Lord ... assigned — to illuminate for them [all peoples]. (Megillah 9b) Another explanation: Which God assigned to them as deities; He did not

prevent them from erring after them; rather He smoothed the way for them [חלק, meaning to slip, i.e., to err] through vain speculations, in order to drive them out from the world. Similarly, it says (Psalms 36:3), "He (God) smoothed the way for him by his eyes until his iniquity is found and he is hated." (Avodah Zarah 55a)

(טז) סמל. צורה: (יט) ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולתת לב לטעות אחריהם: אשר חלק ה'. להאיר להם. דבר אחר לאלוהות לא מנגען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם. וכן הוא אומר "כי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא":

PROPHETS Isaiah 40

נביאים ישעיהו פרק מ

כב דְּאֲשֵׁרִי בְּתִקּוּף רוּמָא
 שְׂכִינַת יְקָרִיָּה וְכָל יְתִבֵי אֲרַעָא
 חֲשִׁיבִין קְדָמוּהִי בְּקַמְצִין
 שְׁלִטוּנִין לְחוּלְשָׁא דִּינִי אֲרַעָא

כב הַיֹּשֵׁב עַל־חוּג הָאָרֶץ וַיֹּשְׁבֵיהָ פַּחַגְבִּים הַנוֹטֵה
 כּוֹדֵק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֵם כָּאֵהָל לְשִׁבְתָּ: כג הַנּוֹתֵן
 דְּמַתַּח כּוֹזְעִיר שָׁמַיָּא וּפְרִסִּינוּן כְּמִשְׁכַּן יְקָרָא לְבֵית שְׂכִינְתָּא: כג דְּמַסַּר

(22) It is He who sits above the circle of the earth, and whose inhabitants are like grasshoppers, who stretches out the heaven like a curtain, and He spread them out like a tent to dwell. (23) Who brings princes to nought, judges of the

RASHI

רש"י

(22) **The [circle] of the earth** — גוֹח is an expression similar to, a circle. **And whose**

(כב) חוג הארץ. מחוגה לשון עגול: וישביה. לפננו

כְּלִמָּא עֲבִיד: כּד אֶפְלוּ יִפְשׁוּן
אֶפְלוּ יִפְשׁוּן אֶפְלוּ: סִגְוֹן וְאֶפְלוּ
יִתְרַבּוּן בְּאַרְעָא בְּנִיהוֹן וְאֶפְלוּ
רוּגְזָה יִשְׁלַח בְּהוֹן וְיִבְהִתּוּן
וּמִימְרִיהָ כְּעֵלְעִילָא לְקִשָּׁא
יְדַבֵּר יִתְהוֹן: כּה וּלְמִן תְּדַמּוּן
קְדָמִי וּתְשׁוּן יִימַר קְדִישָׁא:
כּו זְקוּפּוּ לְקוּמָא עֵינִיכּוֹן וְחֻזּוּ
לְמַדְחַל קְדָם מִן דְּבָרָא אֵלִין
דְּאִפִּיק בְּמִנְיָן חִילִי שְׁמֵיָא לְכוּלְהוֹן בְּשִׁמְהוֹן קָרִי מִסְגִּי גְבוּרִין וּתְקוּף חֵיל חַד מִסְדְּרִיהָ לֹא מִתְעַכֵּב:

רוּגְזִים לֹאִין שְׁפִטִי אֶרֶץ פְּתָהוּ עֲשֵׂה: כּד אֶף בַּל־
נִטְעוּ אֶף בַּל־זָרְעוּ אֶף בַּל־שָׂרַשׁ בְּאַרְץ גְּזַעַם וְגַם
נִשְׂף בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ וַיִּסְעָרָה פִּקֵּשׁ תְּשֹׂאֵם: כּה וְאֶל־מִי
תְּדַמְיֹנִי וְאִשׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ: כּו שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם
וּרְאוּ מִי־בָרָא אֱלֹהֵהּ הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאִים לְכֻלָּם
בְּשֵׁם יִקְרָא מְרַב אוֹנִים וְאִמְיָן כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

land He made like a thing of nought. (24) Even [as though] they were not planted, even [as though] they were not sown, even [as though] their trunk was not rooted in the earth; and also He blew on them, and they dried up, and a tempest shall carry them away like straw. (25) “Now, to whom will you compare Me that I should be equal?” says the Holy One. (26) Lift up your eyes on high and see, who created these, who takes out their host by number; all of them He calls by name; because of His great might and because He is strong in power, no one is missing.

RASHI

inhabitants — are to [lit., before] Him as grasshoppers. כּדק [means] like a curtain. (24) **Even [as though] they were not planted** — They are as though they were not planted and not sown. גּזעַם [means] their

trunk. And also He blew — His spirit into them. (26) **Because of His great might** — that He has, and that He is strong in power, **no one** — of His host — **is missing** — that He does not call by name.

רש"י

בְּחַגְבֵּים: פִּדְק. בְּרִיעָה: (כּד) אֶף בַּל־נִטְעוּ. הָרִי הֵם
כְּמוֹ שְׂלֵא נִטְעוּ וְלֹא זָרְעוּ: גְּזַעַם. שְׂרָשָׁם: וְגַם נִשְׂף.
רוּחוֹ בָּהֶם: (כּו) מְרַב אוֹנִים. שֵׂישׁ לוֹ וְשִׁהוּא אִמְיָן
כֹּחַ: אִישׁ. מִן הַצְּבָא: לֹא נֶעְדָּר. שְׂלֵא יִקְרָא בְּשֵׁם:

Writings Psalms 108

כתובים תהלים פרק קח

ג שִׁבַּח נִבְלָא וְכִנּוּרָא אֲשַׁבַּח
בְּקִרְצָתָא: ד אֹדִי קְדָמְךָ
בְּעִמָּא יי וְאֲשַׁבַּחֲיִנְךָ
בְּאוּמֵיָא: ה אֲרוּם רַב מַעֲלוֹי שְׁמֵיָא טוֹבָךָ וְעַד שְׁחָקִי מִטִּי קוּשְׁטְךָ: ו אֲתְרוּמֵם עֲלוֹי שְׁמֵיָא אֱלֹהִים וְעַל

ג עוֹרָה הַנִּבְלָא וְכִנּוּרָא אֲעִירָה שְׁחָר: ד אֹדְךָ בְּעַמִּים |
יְדוּהָ וְאוֹמְרֶךָ בְּלְאֻמִּים: ה כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם
בְּאוּמֵיָא: ה אֲרוּם רַב מַעֲלוֹי שְׁמֵיָא טוֹבָךָ וְעַד שְׁחָקִי מִטִּי קוּשְׁטְךָ: ו אֲתְרוּמֵם עֲלוֹי שְׁמֵיָא אֱלֹהִים וְעַל

(3) Awake, O harp and lyre! I will awaken the dawn. (4) I will give thanks to You, O Lord, among the peoples, and I will sing praises to You among the nations. (5) For Your mercy is great above the heavens, and Your truth reaches

RASHI

(3) **I will awaken the dawn** — I awaken the dawn, because I arise before it, from

ג) אֲעִירָה שְׁחָר. אֲנִי מַעֲוֹרֵר אֶת הַשְּׁחָר שְׂאֲנִי קָם

רש"י

כָּל יְתִבִי אֶרְעָא אִיקְרָף: ז מן
בגלל דִּישְׁתַּזְבוּן רַחֲמִיךָ פְּרוּק
יְמִינְךָ וְעַנִּי יְתִי:

חֲסִדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: ו רִוְמָה עַל־שָׁמַיִם
אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדְךָ: ז לְמַעַן יַחְלִצֶנּוּ
יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנִּי:

to the skies. (6) Be exalted, O God, above the heavens, and let Your glory be above all the earth. (7) That Your beloved may be delivered, save with Your right hand, and answer me.

RASHI

midnight. (7) That Your beloved may be delivered ... — and answer me, for all Your people and Your beloved are dependent upon me.

רש"י

קדם לו מחצות לילה: (ז) למען יחלצנו ידידיך כו'.
וענני שכל עמך וידידיך תלוין בי:

Mishnah Bekhorot, chapter 6

משנה בכורות ו

(1) For which defects may the firstborn be slaughtered [and eaten]? If its ear was injured in the cartilage, but not its skin [i.e., if only the skin is injured, this does not disqualify the animal]; if [the ear is] split, even though nothing is missing; if it is perforated [with a hole as large] as a *karshinah* [a type of bean]; or if it [the ear] became dry. What is the meaning of "dry?" Any instance in which it is

א על אלו מומין שוחטין את הבכור, נפגמה און מן הסחוס, אבל לא מן העור, נסדקה אף על פי שלא חסרה, נקבה מלא כרשינה, או שייבשה. איזו היא יבשה, כל שתנקה ואינה מוציאה טפת דם. רבי יוסי בן משלם אומר, יבשה, שתהא נפרכת: ב ריס של עין שנקב, שנפגם, שנסדק, הרי בעיני דק, תבלול, חלזון נחש, וענב. ואיזהו תבלול, לכן הפוסק בסירא ונכנס בשחור. בשחור ונכנס בלבן,

pierced but does not bleed. Rabbi Yose ben Meshulam says, Dry [means] that it crumbles. (2) If the eyelid is perforated, defective, or slit; or if his eyes have a cataract, a *tevalul*, a snail or snake-shaped growth, or a grape-shaped growth. And what is *tevalul*? The white of the eye encroaching on the black [of the pupil]. But if the black encroaches on the white, this is not

רבנו עובדיה מברטנורא

א על אלו מומין. נפגמה. אין פגימה בלא חסרון. אבל סדק משמע נמי בלא חסרון. ושיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן: הסחוס. תנור האון שקורין טנרוס בלע"ז: אבל לא מן העור. דעור הדר בריא ולא הוי מומא. והאי עור היינו אליה רכה של און: נקבה מלוא כרשינה. שיש בחלל הנקב שיעור גרגיר של כרשינה. בין שהנקב ארוך בין עגול, אם יש בכלול כדי להצטרף בחללו כשיעור גרגיר של כרשינה, הרי זה מום: שתהא נפרכת. נעשית פירוכים ופתיתים כשממשמים בה. ואין הלכה בר' יוסי. וכל הני מומין דחשיב במתניתין ששוחטין עליהן את הבכור ילפינן מקראי, דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום, כלל. פסח או עור, פרט. כל מום רע, חור וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר, אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר: ב ריס של עין. עפעף של עין: הרי בעיניו. כלומר הרי שיש בעיניו: דק. טיל"א בלע"ז: חלזון נחש. היינו חלזון היינו נחש. וקוריהו נחש שעשוי מנומר כנחש. והוא בשר נוסף הנמשך וחופה קצת מן השחור שבעין. וקורין לו בערבי טפרא כמו שקורין לצפורן טפרא. לפי שהוא חופה את העין כדרך שהצפורן חופה בשר האצבע: ועינב. שיש בעינו כגרגיר של ענב: לבן הפוסק בסירא. סירא היינו שורה שבעין סביב השחור שמשם מראית העין באה. ואם חוט לבן יוצא מן הלבן שבעין ופוסק

regarded as a defect, for there are no defects in the white [of the eye]. (3) A constant *chavarvar* [white spots] and water [in the eye]. What is "constant *chavarvar*?" Whatever remains for eighty days. Rabbi Chanina ben Antignos says, They [must] examine it three times during eighty days [to verify that they are constant]. And what is "constant water [in the eye]?" If it ate [as a cure] fresh [fodder] and dry [from a field supplied] by rainwater, [or if it ate] fresh and dry [fodder] of an irrigated [field, it is a permanent defect, if not cured]. But if it ate dry [fodder, first] and afterwards ate fresh [fodder, although it was not cured,] this is not [considered] a defect until it eats dry [fodder] after the fresh [and if the animal is not cured, only then, is it a defect]. (4) If its [the firstborn's] nose is pierced, damaged, or split; or its lip pierced, damaged, or split; if its incisors are broken off or level [to the gum]; or the molars were removed [each of these is a defect]. Rabbi Chanina ben Antignos says, They do not examine behind the molars, nor

אינו מום, שאין מומים בלֶבָן: ג חֲרוּרָה וְהַמִּים הַקְּבוּעִים. אִיזְהוּ חֲרוּרָה הַקְּבוּעָה, כֹּל שֶׁשָּׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם. וְאֵלּוּ הֵם מִים הַקְּבוּעִים, אֲכַל לַח וַיֵּבֶשׁ שֶׁל גֶּשְׁמִים, לַח וַיֵּבֶשׁ שֶׁל שְׁלֵחִים. אֲכַל הַיֵּבֶשׁ וְאַחַר כֶּךָ אֲכַל הַלֶּחַח, אִינוּ מוּם, עַד שֶׁיֵּאֱכַל הַיֵּבֶשׁ אַחַר הַלֶּחַח: ד חֲטָמוֹ שֶׁנִּקְבָּה, שֶׁנִּפְגְּמָה, שֶׁנִּסְדָּקָה, שֶׁנִּפְגְּמָה, שֶׁנִּסְדָּקָה, חֲטִיטוֹ הַחִיצוֹנוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ אוֹ שֶׁנִּגְמְמוּ, וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁנִּעְקְרוּ. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר, אֵין בּוֹדְקִין מִן הַמֵּתְאִימוֹת וְלִפְנֵים, אֵף לֹא אֵת

רבנו עובדיה מברטנורא

אותה שורה ונכנס בשחור, הוי מום: שחור ונכנס בלבן. אם חוט אחד שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק בסירא ונכנס בלבן: אינו מום. שאין מומין בלבן דלאו עין הוא אלא שומן העין: ג חורוד. כמין טפין לבנות בעין. תרגום לבן, חירור: והמים. חירורים אל העין ומונעים הראות: הקבועים. אתרווייהו קאי, אחרוד והמים: בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום. בכל עשרים ושבעה יום שהוא שליש הזמן של שמונים יום בקירוב, בודקים אותו אם הלך החורוד. ואם הלך, אע"פ שחור, מונין לו שמונים מיום שחור. ואין החורוד קבוע עד שיעמוד שמונים יום. ואם לא בדקוהו בתוך שמונים יום, אע"פ שנמצא החורוד שם ביום שמונים לא הוי מום, דשמא בינתים הלך וחזר. והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס: אלו הן המים הקבועים. כלומר במאי ידעינן אי קבועים או עובריים: אכל לח ויבש של גשמים. אם האכילוהו לרפואה תבן וחציר שקורין פייג'ו בלע"ז: לח. הגדל באדר וחציר ניסן: ויבש. שגדל באלול וחציר תשרי: של גשמים. היינו שגדל בשדה בית הבעל ומתניתין חסוריה מחסורא וחצי קתני, אבל לח ויבש של גשמים, הרי זה מום. של בית השלחין, אינו מום. ודגשמים נמי, אבל יבש ואחר כך אכל לח אינו מום, עד שיאכל יבש אחר הלא: של בית השלחין. ארץ הצריכה להשקות לא הוי רפואה ולא בדקין ביה: אכל יבש ואחר כך לח. לרפואה, אין זו רפואתו, ואע"פ שלא נתרפא בכך אינו מום: עד שיאכל יבש אחר הלא. זו היא דרך רפואתו, תבן וחציר הגדל באדר וחציר ניסן מאכילין אותו באדר וחציר ניסן, ותבן וחציר הגדל באלול וחציר תשרי מאכילין אותו באלול וחציר תשרי, דלא שחטינן ליה עד שיעברו עליו כל ימי הקיץ ויבדוק בשניהם. ואם לא נתרפא הוי מום. וצריך שיאכל מהם לא פחות מכגורגרת בכל סעודה וסעודה כל שלשה חדשים בתחילת הסעודה ולאחר ששתה, ולא יהיה כפות בשעה שאוכל העשבים הללו לרפואה, ולא יהיה יחידי אלא עם חבריו, בשדה ולא בתוך העיר. ואם שלמו כל התנאים הללו ולא נתרפא הוי מום ושחטין עליו: ד חוטמו שניקב וכו'. והוא שניקבו מחיצות החיצונות של חוטם, שהנקב נראה מבחוץ. אבל אם אינו נראה אלא מבפנים כגון שניקבה מחיצה החולקת את החוטם, אינו מום, סתת הוא, ואנן ילפינן מכלל ופרט וכלל דמומין שבגלוי בעינן: שנפגם. ויש בו חסרון: שנסדק. ואין בו חסרון. ושיעור פגימה, כדי שתחגור בה צפורן: שפתו. שורה חיצונה של שפה, כלומר חודה החיצון: חטיטו החיצונות. השינים שבאמצע הפה: שנפגמו. נחסרו: נגממו. נימוקו ולא נשאר מהם אלא רושם מועט ואינן בולטות כמו שרגילין להיות: והפנימיות. שינים הגדולות שקורין משילא"ש שנעקרו לגמרי. אבל נפגמו ונגממו לא הוי מום: אין בודקין מן המתאימות ולפנים. שינים הגדולות

the molars [themselves]. (5) If the bag [containing the membrum] is damaged, or the genitals of a female in the case of sacrificial offerings [since the law of the first born does not apply to a female]; if the tail is mutilated from the bone, but not from [between] the joints [i.e., if tail is mutilated from between the joints, this is not considered a permanent defect], or the top end of the tail splits the bone [i.e., the backbone where the tail begins, is split] or if there is a finger's breadth of flesh between one joint and another [in the tail, these are defects]. (6) If it doesn't have testicles [separated into two sacs], or has only one testicle [even if it has two sacs, this is a defect]. Rabbi Yishmael says, If it has two sacs, it has two testicles; if it has only one sac, it has only one testicle [and in this case only, is a defect]. Rabbi Akiva says, He sits [the firstborn] on its posterior and squeezes [rubs the sac and the loins]; if there is a testicle there, it will eventually come out. It once happened that a person squeezed and it did not come out; it [the animal] was slaughtered, and it [the testicle] was found attached to the loins — Rabbi Akiva permitted [the firstborn to be eaten, since he considered it a defect], while Rabbi Yochanan ben Nuri prohibited. (7) If it [the firstborn] has five legs, or it has only three [legs], or its legs have rounded hooves like a donkey's

המתאימות: ה נפגם הזוכן, או עריה של נקבה במקדשים, נפגם הזנב מן העצם, אבל לא מן הפרק, או שהיה ראש הזנב מפציל עצם, או שיש (בשר) בין חליא לחליא מלא אצבע: ו אין לו ביצים, (או) אין לו אלא ביצה אחת. רבי ישמעאל אומר, אם יש שני כיסין, יש לו שתי ביצים. אין לו אלא כיס אחד, אין לו אלא ביצה אחת. רבי עקיבא אומר, מושיבו על עכוזו וממערך, אם יש שם ביצה, סופה לצאת. מעשה שמערך ולא יצאת, ונשחט ונמצאת דבוקה בכסלים, והתיר רבי עקיבא ואסר רבי יוחנן בן נורי: ז בעל חמש רגלים, או שאין לו אלא שלש, ושרגליו קלוטות כשל חמור, והשחול,

רבנו עובדיה מברטנורא

שאחת נראית כשתים ועשויות כתאומות, משם ולפנים אינו נחשב מום מפני שהוא סתר. והן עצמן שנעקרו לא הוי מום. ואין הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס: ה הזובן. הנרתיק שהגיד של הבהמה חבוי בו, כשנפגם הוי מום דלא הדר בריא. אבל ניטל לא הוי מום, דחוזר לאיתנו: עריה של נקבה. בית העררה הבולט לחוץ ונראה על שאר שטח הגוף: במוקדשים. בשאר קדשים שיש בהן נקבה כגון שלמים. דאילו בבכור ליכא נקבה: אבל לא מן הפרק. דנפגם בין הפרקים מעלה ארוכה כשלא נחתך כל הזנב: או שהיה ראש הזנב מפציל עצם. הזנב התלוי למטה נקלף העור ובשר ונשאר העצם מגולה, שוב אין מעלה ארוכה, הואיל ובראש הזנב הוא: מפציל. כמו אשר פצל (בראשית ל). פירוש אחר, שנחלק הזנב בקצהו לשתי זנבות ובכל אחת משתיהן עצם: בין חוליא לחוליא מלוא אצבע. שחוליות של זנב רחוקות זו מזו מלא אצבע, דהיינו רוחב גודל: ואין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד, אי נמי שני כיסין וביצה אחת, הרי זה מום: רבי ישמעאל אומר אם יש לו שני כיסים. אסיפא פליג דקאמר תנא קמא אם אין לו אלא ביצה אחת ושני כיסין הוי מום, לא היא, דכל שיש לו שני כיסין בידוע שיש לו שתי ביצים. אבל ארישא מודה דכי אין לו אלא כיס אחד כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי: רבי עקיבא אומר. בידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו גרסינן ודוגמתו בפרק כיצד מעברין (דף נד) אכוזו תנן או עכוזו תנן. על עכוזו, על עגבתו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא ביצה אחת בשני כיסין: וממערך. וממשמש בכיס ובכסלים: אם יש שם ביצה אחת סופה לצאת. ואם אינה יוצאה הוי מום: והתיר ר' עקיבא. דהוי מום הואיל ולא מצאה במקומה כשמיערך ומשמש. וכן הלכה: ז בעל חמש רגלים או שלש. הא דחשבינן ליה בעל מום ולא טריפה, הני מילי כשיתר או חסר בידי דהיינו אותם של צד הראש. אבל חסר רגל או יתר רגל מרגליו האחרונים, הוי טריפה ואסור באכילה: קלוטות. עגולות. ואפילו הן סדוקות הוי מום, דפרסות בהמה

[i.e., uncloven], or is a *shachul*, or is a *kasul* [this is a defect]. What is a *shachul*? Its hip is dislocated. And [what is a] *kasul*? One of its hips is higher [than the other]. (8) If the bone of its hand [forefoot] is broken, or the bone of its [hind] foot, even though this is not noticeable [while standing still, this is a defect]. These defects were listed by Ila [a scholar] in Yavneh, and the Sages agreed with him. He added three more, and they said to him, "We have not heard of these!" [These are:] Its eye is round like a man's; its mouth resembles that of a pig; or most of the front part of its tongue is removed. A Court following them however ruled, these are defects. (9) It once happened that the lower jaw

was larger than the upper one, and Rabban Shimon ben Gamliel sent [a query] to the Sages. They said: This is a defect. Regarding a kid with a double ear, [i.e., an ear within an ear] the Sages said, when this is one bone [i.e., it has one ear lobe folded over into the inner ear, thus being visible from outside], it is a defect, but if it is not a single bone [i.e., it has two ear lobes], it is not a defect. Rabbi Chananya ben Gamliel says, If the tail of a kid resembles that of a pig [i.e., the tail is curled], and it does not have three vertebrae, this is a defect. (10) Rabbi Chanina ben Antignos says, If [a firstborn] has a wart in its eye, or the bone of its hand [forefoot] was damaged, or the bone of its [hind] foot, or the bone in its mouth [to which the teeth are connected] separated,

והפסול. איזהו שחול, ושגשמה ירכו. וכסול, שאחת מירכותיו גבוהה: ח נשבר עצם ידו, ועצם רגלו, אף על פי שאינו נקר. מומין אלו מנה אילא בבינה, והודו לו חכמים. ועוד שלשה הוסיף. אמרו לו, לא שמענו את אלו. את שגלגל עינו עגול כשל אדם, ופיו דומה לשל חזיר, ושנטל רב המדבר של לשונו. ובית דין של אחריהן אמרו, הרי אלו מומין: ט מעשה שהלחי התחתון עורך על העליון, ושלח רבן שמעון בן גמליאל לחכמים ואמרו, הרי זה מום. און הגדי שהיתה כפולה, אמרו חכמים, בזמן שהיא עצם אחד, מום. ואם אינה עצם אחד, אינה מום. רבי חנינא בן גמליאל אומר, זנב הגדי שהיא דומה לשל חזיר, ושאין בה שלש חליות, הרי זה מום: י רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, את שיבלת בעינו, ושנפגם עצם ידו, ועצם רגלו, ושנפסק

רבנו עובדיה מברטנורא

טהורה אינן עגולות: שחול. שגשמה ירכו. תרגום משיתיהו (שמות ב) שחליתה: כסול. דרך הבהמה שהירך מחוברת לאליה סמוך לכסלים, ולא למעלה מן הכסלים, וזו הירך על גבי הכסל: ח אע"פ שאינו ניכר. כשהוא עומד שאין השבר נראה, אבל ניכר כשהוא מהלך שהוא צולע. דאי אינו ניכר כלל לא הוי מום: מומין אלו. נשבר עצם ידו ועצם רגלו שהוכרו למעלה: אילא. שם חכם: עגול כשל אדם. דלאו היינו אורחא שיהא גלגל עין הבהמה עגול כשל אדם: רוב המדבר. היינו אותו קצת הלשון שאינו מודבק למלקוחיו: ובית דין של אחריהן אמרו הרי אלו מומין. וכן הלכה: ט מעשה שהלחי התחתון. משום דתנן לעיל דפיו דומה לחזיר פליגי רבנן עליה דיאלא, קמשמע לן השתא דלא פליגי רבנן עליה אלא בשפתו העליונה עורפת על התחתונה, אבל שפתו התחתונה עורפת על העליונה מודים רבנן דהוי מום. ומעשה נמי שהלחי התחתון עורך על העליון ואמרו חכמים הרי זה מום. והני מיילי כשעצם הלחי התחתון עורך על העליון אז הוי מום אפילו בבהמה. אבל אין בה עצם אלא ששפתו התחתונה ארוכה ומקבלת את העליונה, הוי מום באדם אבל לא בבהמה: און הגדי שהיתה כפולה. שיש לו שתי אזנים מצד אחד און בתוך און: בזמן שהיא עצם אחד. שאין לה אלא תנוך אחד, שנכפל תנוך העליון לתוכו ונתחבר למטה, הוי מום: ואם אינה עצם אחד. שהתנוכים מובדלים למעלה: אינו מום. וטעמא לא אתפרש ומכל מקום לא דמי לבעל חמש רגלים, דאון בתוך און אינו נראה כל כך: שהיא דומה לשל חזיר. עגולה כזנב החזיר ואע"פ שאינה דקה כמותה: שלש חוליות. דוקא בזנב של טלה הוא דבעינן שלש חוליות. אבל זנב של גדי, חוליא אחת בלבד מום. שתיים אינו מום. וכן

or one of its eyes is large and one small, one ear is large and one small — in appearance, but not merely in measure [these are defects]. Rabbi Yehudah says, If one of its testicles is as large as two of the other [this is a defect], but the Sages did not agree with him. (11) If the tail of the calf does not reach the joint [i.e., the joint which connects the thigh and the leg, this is a defect] — the Sages said, This is the usual way of calves [i.e., for the tail to reach the joint, therefore less than this is a defect], afterwards as they grow, they [the tails] stretch [and this is not considered as actual growth of the tail]. To which joint did they refer? Rabbi Chanina ben Antigonus says, To the joint in the middle of the thigh. For these defects they may slaughter the firstborn, and consecrated animals are rendered unfit [for the altar] and are redeemed because of them. (12) These are [the defects] for which they [the firstborn] may not be slaughtered, either in the Temple [for a sacrifice] or outside the Temple [for its meat]: A non-constant *chavarvar* [white spots] on the cornea and water [dripping from the eye]; if its molars have been damaged, but were not removed; and the [animal] with a *garav* [moist wart], or a wart, or a scab, or is old, or emits a bad smell, or a transgression was committed with it, or it killed a person, known to us on the testimony of [only] one witness, or [the testimony of] the owner. And the animal of indeterminate gender or the androgynous [may not be slaughtered], neither in the

עצמו שבפיו. עינו אחת גדולה ואחת קטנה, אוזנו אחת גדולה ואחת קטנה, במראה אבל לא במדה. רבי יהודה אומר, אחת מביציו גדולה בשתיים בחברתה, ולא הודו לו חכמים: **יא זנב העגל שאינה מגעת לערקוב, אמרו חכמים, כל מרבית העגלים פו, כל זמן שהן מגדילין הם נמתחות. לאיזה ערקוב אמרו, רבי חנינא בן אנטיגנוס אמר, לערקוב שבאמצע הירך. על אלו מומין שוחטין את הבכור, ופסולי המקדשין נפדין עליהן: **יב** אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה, תורור והמים שאינם קבועין, וחטיו הפנימיות שנפגמו, (אבל לא) שנעקרו, ובעל גרב, ובעל יבלת, ובעל חזוית, וזקן, וחולה, ומזהם, ושנעבדה בו עברה, ושחמית את האדם (על פי עד אחד או על פי העצלים), וטמטום, ואנדרוגיגנוס, לא**

רבנו עובדיה מברטנורא

הלכה: **י** יבלת. פור"ש בלע"ז. ואפילו היא בלובן שבעין, ויש בה שער הרי זה מום: **ושנפגם עצם ידו.** שניכר המום. ולעיל איירי בשנשבר: **ושנפסק עצמו שבפיו.** שהשינים קבועות בו. ולמעלה מן החוטין קא מיירי. דאי חוטין גופייהו דהיינו השינים עצמן שבאמצע הפה, הא תנן לעיל דאפילו נפגמו או נגממו הוי מום: **עינו אחת גדולה.** כשל עגל: **ואחת קטנה.** כשל אוז: **במראה.** שנראה לכל שזו גדולה מזה: **אבל לא במדה.** שאם אינו ניכר אלא במדה, אינו מום: **ולא הודו לו חכמים.** לרבי יהודה. והלכה כחכמים: **יא לערקוב.** לקשר העליון שהוא מקום חבור הירך עם השוק. וכנגדו בגמל ניכר שיש לו כנגד ארכובה עליונה זו עצם בולט לחוץ: **כל מרבית העגלים כן.** כל תרבות עגלים ומנהגן שיהא זנבן מגיע לערקוב (הלכך בציר מהכי הוי מומא) וכשהן גדילות נמתחות עד למטה: **שבאמצע הירך.** הוא הקפיץ העליון שפירשתי דכנגדו בגמל ניכר: **על אלו מומין שוחטין את הבכור.** אע"ג דתנן בריש פרקין על אלו מומין שוחטים את הבכור הדר תנייה הכא, משום דתנן שלשה הוסיף וכו' ואמרו לו לא שמענו את אלו, הדר וכלליניהו לומר שאף על אלו מומין שוחטים: **יב לא במקדש.** לפי שאינן ראויין, שאין מקריבין במקדש אלא מן המוכרח: **ולא במדינה.** שאינן מומין קבועים להפקיע קדושתן. אלא מניחין אותן עד שיפול בהן מום אחר קבוע ויהיו נשחטים עליו: **גרב.** מין שחין לח מבחוץ ומבפנים. וגרב האמור בתורה דהוי מום, הוא שחין יבש: **יבלת.** בלובן העין ואין בה שער. ולעיל דחשיב לה במומין ששוחטין עליו, מיירי דיש בה שער: **ובעל חזוית.** תרי גווני חזוית הוו, חזוית המצרית היא ילפת הכתובה בתורה, שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים והוי מומא דלא הדר בריא, דאמר מר, למזה נקרא שמה

Temple nor outside the Temple [these are not definite defects, however they are not brought to the Temple, since they are not considered prime animals, and they are not slaughtered to be eaten, because the defects are not definite, and only definite defects disqualify a firstborn from the altar]. Rabbi Yishmael says, There is no greater defect than this [of an androgynous]. But the Sages say, [it is regarded as a distinct species and therefore] it is not [regarded as possessing the sanctity of] a firstborn, rather it may be shorn and worked.

רבנו עובדיה מברטנורא

ילפת, שמלפפת והולכת עד יום המיתה. וחזוית השנויה כאן היא מין שחין שיש לה רפואה: **ומזוהם**. שיוצא ממנו ריח רע: **ושנעבדה בו עבירה**. שרבע את האשה או שהמית את האדם על פי עד אחד, שאין לו אלא עד אחד לא ברביעה ולא בנגיחה: **או על פי עצמו**. שאין שם עד, אלא הבעלים אמרו ראינוהו שנרבע או שהמית, ואינו נסקל על פיהם. ואי הווי שנים עדים כשרים מעידים בדבר, הוי השור בסקילה, ואפילו בהנאה מיתסר: **וטומטום ואנדרוגינוס**. דספק זכר הם וקדשי, ספק נקבה ולא קדשי: **אין לך מום גדול מזה**. אנדרוגינוס קאי [דמקום] נקבות הוי כמום, והוי כבכור בעל מום, ונשחט במדינה ואסור בגיזה ועבודה: **וחכמים אומרים אינו בכור**. דבריה בפני עצמו הוא. וגזגז ונעבד. והלכה כחכמים:

Gemara Bekhorot 36a

גמרא בכורות לו

Rabbi Ela'ah said, If an animal was not thought to be a firstborn and its owner [a priest] came and declared that it was a firstborn with a defect on it, he is believed. What does he [Rabbi Ela'ah] teach us? The mouth that bound [i.e., that introduced a restriction, by saying that it was a firstborn] is the [same] mouth that loosens [i.e., he similarly believed in releasing the restriction, by saying that it possesses a defect]. But have we not [already] learned this rule, [in the case in which] a woman who said, "I was a married woman but I am now divorced," is believed, for the mouth which bound is the mouth which loosens? You might have thought that there [in the case of the woman], she is believed because if she wished she need not have said anything, but here [in the case of the firstborn], since it is impossible that he should not inform [the expert, of the defect in order to judge if it is a permanent defect], because [the priest is not suspected] of eating consecrated [unblemished] animals outside the Temple walls [which is punishable by *karet*], I might not have applied [the principle], "the mouth which bound is the mouth which loosens." He [Rabbi Ela'ah] therefore informs us [that he is believed]. For, if this were really so [that we suspected the priest of inflicting a defect], he would have inflicted on it a recognizable defect [obvious even to the non-expert], and have eaten it then. Mar bar Rav Ashi

אמר רבי אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן מאי קא משמע לן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. תנינא האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. מהו דתימא התימא הוא דאי בעיא לא אמרה כלום, אבל הכא דלא סגיגא דלא אמר דקדשים בחוץ לא אכיל אימא לא הפה שאסר הוא קא משמע לן דאי משום הכי הוה שדי בה מומא דניכר ואכיל לה. מתקיף לה מר בר

asked [on this ruling], Why should this be different from the following case? Once, someone hired out an ass to a person and he said to him: “Do not go the way of Nehar Pekod, where there is water [and will damage the animal]; go the way of Neresh where there is no water.” But he went the way of Nehar Pekod and the ass died. He then came before Rava and said to him: “Indeed, I went the way of Nehar Pekod but there was no water [and still the ass died].” Rava said, Why should he lie? If he wished he could have said, “I went the way of Neresh.” However Abbaye explained, We do not apply the principle, “Why should he lie?” where there are witnesses [the court itself is witness that there is water there, similarly here also the court is witness that priests are suspect concerning defects]. But is the analogy correct? There [we, the court are witnesses that] there certainly was water [on the way of Nehar Pekod, unless proven otherwise], but here, [in connection with the firstborn], is it certain that he caused the defect? It is only a suspicion, and where there is only a question of suspicion we do apply [the principle], “Why should he lie?”

רב אשי מאי שָׁנָא מֵהוּוּא גִבְרָא דְאָגַר לֵה חֲמָרָא לְחִבְרָה וְאָמַר לֵה לֹא תִזְיֹל בְּאוֹרְחָא דְנְהַר פְּקוֹד דְּאִיכָא מִיָּא זִיל בְּאוֹרְחָא דְנְרֶשׁ דְּלִכְּא מִיָּא אֲזִיל בְּאוֹרְחָא דְנְהַר פְּקוֹד וּמִית חֲמָרָא וְאָתָּא וְאָמַר לֵה בְּאוֹרְחָא דְנְהַר פְּקוֹד אֲזִיל וּמִיהוּ מִיָּא לֹא הוּוּ וְאָמַר רַבָּא מַה לוֹ לְשַׁקֵּר אִי בְּעֵי אָמַר בְּאוֹרְחָא דְנְרֶשׁ אֲזִיל וְאָמַר אַבְיִי מַה לוֹ לְשַׁקֵּר בְּמִקּוּם עֵדִים לֹא אֲמַרִּינָן הֲכִי הִשְׁתָּא הָתֵם וְדָאי אִיכָא מִיָּא הֲכָא וְדָאי שְׂדֵי בֵּה מוּמָא חֲשֵׁשָׂא הוּא וּבְמִקּוּם חֲשֵׁשָׂא אֲמַרִּינָן מַה לוֹ לְשַׁקֵּר:

זוהר ואתחנן דף רס"ה ע"ב

רבי חי'א אמר האי מאן דבעי דסתמר אורחוי לא יעבר על מיא דאושדין קמי פתחא בגין דתמן שרי חד שידא והוא בין תרין דשין דפתחא ואנפוהי לקבלה דפתחא ואסתבי כל מה דעבדין בביתא ולא לבעי לה לאנש דישדי מיא בין תרי תרעי. רבי יצחק אמר מין צלילן לית לן בה והוא דלא יושיד לון ארח קלנא. מאי טעמא בגין דאית לה רשו לנזקא ולא עוד אלא דיהדר רישה לקבלה ביתא ובכל מה דאסתכל אתלמנא. תלת מאה ושתין וחמש שמשיין כהושבין ימי שתא אית לה דהוא שליטי עליהו וכלהו נפקין עם בני נשא כד נפק מתרעא דביתה. אמר רבי אלעזר כל דא בעי קדשא בריד הוא לנזקא לון לישראל ואתקין שמה קדישא לעלא דאיהו אורייתא ואורייתא כלא חד שמא קדישא איהו ומאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמה. תא חזי בעי בר נש בפתחא דביתא לרשמא שמא קדישא דאיהו מהימנותא דכלא. דהא בכל אתר דשמא קדישא אשתכח זיגין בישין לא משתכחי תמן ולא יכלין לקמנא לה לבני נשא כמה דכתיב (תהלים צא) לא תאנדה אליך רעה וגו'. (מונה אקרי) אתר דפתחא דביתא שריא כגונא דלעלא אתר דפתחא דביתא עלאה שריא מוזה אקרי דהוא תקונא דביתא ופתחא דביתא. מההיא מוזה ערקין מארי נימוסין מארי דדיגין קמיה לא משתכחי. וקבל דא לתתא כד בר נש אתקין מוזה לפתחא דביתא והאי שמא קדישא רשים באתווי האי בר נש אתעטר בעטרוי דמארה ולא קרבין לפתחא דביתה זיגין בישין ולא משתכחי תמן:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapter 156

ספר חסידים סימן קנז

If you see three or more consecutive generations who are all Torah scholars, and yet

אם תראה שלשה דורות ולמעלה זה אחר זה בלם תלמידי חכמים ואחר כך זרעם עמי

their descendants are ignorant people, do not say that the words of the Sages are baseless, in what is stated, “My words that I have put into your mouth will not cease from your mouth, nor from the mouths of your children or your children's children from now and forever” (Isaiah 59:21) meaning, that the Torah, will never depart from them. For the reason is that they are of an improper family. The Sages said, “Most sons resemble their mother's brothers.” This is why their children are ignorant people. The same is true of God-fearing and pious people, as it says, “a threefold knot is not quickly detached.” (Ecclesiastes 4:12) If you see that in the fourth generation, God-fearing and pious people cease within the family, you can deduce that they married people whom it was not proper for them to marry, such as people who are not God-fearing or pious. That is why that generation, is that way. Therefore, a person should pray for himself and for his children and children's children forever to make a *shiduch*, with one who possesses the fear of God, with one who has Torah and charitable deeds. For concerning all three of these it is said, “a threefold knot is not quickly detached.” Since these three words are equal in the numerical value of their letters; [yirat] — “fear of,” “Torah,” and [gemilut chassadim] — “doing kindness.” For the fear of God, Torah, and the performance of acts of kindness are all equal in weight. About the fear of God, it is written, “Would that their hearts be like this to fear Me and keep all My commandments all the days” (Deuteronomy 5:26) And it is written; “And now, O Israel, what does the Lord your God ask of you? Only to fear the Lord your God, to walk in all His ways and to love Him, and to serve the Lord your God with all your heart and with all your soul, (Deuteronomy 10:12). So we see that fear of God comes first. It says not, [“it is good intelligence] for all who do” but “for all who do them” (Psalms 111:10) [which may be understood as “for everything that they do”] — The fear itself, is good intelligence “so that you will prosper in all you do” (Deuteronomy 29:8) [the word for “intelligence” שכל has the

same root as the word for “prosper” תשכילו].

הָאָרֶץ לֹא תֵאמַר דְּבַרֵי חֲכָמִים בְּטָלִים שְׂאֵמְרוּ (ישעיה נט) לֹא יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זָרְעֶךָ וּמִפִּי זָרַע וְכוּ' שׁוּב לֹא יִפְסַק הַתּוֹרָה מֵהֶם. וְהִטְעַם שְׁהֵם בְּמִשְׁפַּחַה שְׂאִינָה הוֹגְגֶת. וְאָמְרוּ חֲכָמִים רַב בָּנִים דּוֹמִים לְאֹחֵי הָאֵם לְכַף בְּנֵיהֶם עִמִּי הָאָרְצוֹת. פִּיּוּצָא בּוֹ לִירְאֵי אֱלֹהִים וְחֲסִידִים שְׂנֵאָמַר (קהלת ד) וְהַחַיִּט הַמְּשֻׁלָּשׁ לֹא בְּמַהְרָה יִנְתַּק. וְאֵם תִּרְאֶה שְׁפוֹסֵק מְדוּר רְבִיעֵי יִרְאֵי הַשָּׁמַיִם וְחֲסִידִים בִּידוּעַ שְׁהִתְחַתְּנוּ בְּמִי שְׂאִין דִּינָא לְהִתְחַתֵּן בְּגוֹן שְׂאִינוֹ יִרְא שְׁמַיִם וְחֲסִיד וּלְפִיכְךָ אוֹתוֹ הַדּוּר כְּךָ, לְפִיכְךָ יִתְחַנֵּן אָדָם עַל עַצְמוֹ וְעַל זָרְעוֹ וְעַל זָרַע זָרְעוֹ בְּכָל יוֹם לְזוּג בְּזוּג יִרְאֵת שְׁמַיִם עִם תּוֹרָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים כִּי עַל שְׁלֹשָׁתָם נֵאָמַר (שם) וְהַחַיִּט הַמְּשֻׁלָּשׁ לֹא בְּמַהְרָה יִנְתַּק. כִּי שְׁלֹשׁ תְּבוֹת שְׁוֹת בְּגִימְטְרִיא יִרְאֵת תּוֹרָה גְּמִילוֹת חֲסָדִים כִּי שְׁקוּלִים יִרְאֶה בְּתוֹרָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים. וּכְתִיב בִּירְאָה (תהילים קי) רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה' שְׁכָל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם. הִרִי הִירְאָה קְדָמָה וּכְתִיב (דברים ה) מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לִירְאָה אוֹתִי. וּכְתִיב (דברים י) מִה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ כִּי אִם לִירְאָה וְגו' לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָבְנוֹ וּלְאַהֲבָה וְגו'. לֹא נֵאָמַר לְכָל הָעוֹשִׂים אֲלֵא לְכָל עֲשִׂיהֶם, הִירְאָה שְׁכָל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן;

Practical Law:**Rambam, Laws of Prayer, Chapter 14**

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק יד

(1) The Reader may not call “*kohanim*” until the congregation has finished answering amen [to the blessing of *ve-chol hachaim*]. So too, the *kohanim* may not begin the recital of the blessing, until the congregation has finished answering amen [to the blessing of *ve-chol hachaim*]. And the *kohanim* may not begin the recital of the blessing [*yivarekhikah*], until the prompter [i.e., Chazan] finishes saying the prompted word [“*kohanim*”]. The congregation may not answer amen, until the *kohanim* finish saying the blessing [of *vetzivanu la-varekh*]. The *kohanim* may not begin the verse of the blessings [*yivarekhikah*], until the congregation finishes saying amen. The Reader [prompter] may not answer amen after the blessing of the priests, lest he become confused and not know with which word of the blessing, he must prompt them with next, the second or the third.

(2) The *kohanim* may not turn their faces away from the congregation until the Reader begins *sim shalom* [grant peace], nor may they leave their places until the chazan has finished *sim shalom* nor may they curl up their fingers until they have turned their faces away from the congregation. Ezra decreed that the *kohanim* should not go up to the platform wearing their sandals, but should stand barefoot. (3) When the *kohanim* bless the people, they must not

look at the people, so that they not be distracted, rather their eyes should be toward the ground, like one who stands in prayer. No one may gaze at the faces of the *kohanim* when they are blessing the people, in order not to distract them. Instead, all the people should concentrate on hearing the blessing and should turn their faces toward the faces of the *kohanim* but not look at their faces. If there is only one *kohen* reciting the blessing, he begins saying the blessing by himself, and the Reader prompts him word by word, as described above. If there are two or more, they do not begin the blessing until the Reader calls them by saying *kohanim!* They respond by saying *yivarekhikah*. He then prompts them word by word, in the manner described above.

א אין המקרא רשאי להקרות לכהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה הדבור מפי המקרא. ואין הצבור עונים אמן עד שתכלה הברכה מפי הכהנים. ואין הכהנים מתחילים בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין שליח צבור רשאי לענות אמן אחר הכהנים כשאר העם שמא תטרף דעתו ולא ידע אי זו ברכה מקרא אותן אם פסוק ב' או פסוק ג': ב אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור שים שלום. ואין הכהנים רשאים לעקר ממקומן עד שיגמר שליח צבור שים שלום. ואין רשאים לכף קשרי אצבעותיהן עד שייחזרו פניהם מן הצבור. ומתקנות (עזרא) שלא יעלו הכהנים לדוכן בסנדליהן אלא עומדין יחפין. ג כשיחזרו הכהנים מברכין את העם לא יביטו בעם ולא יסיחו דעתן אלא יהיו עיניהם כנגד הארץ בעומד בתפלה ואין אדם רשאי להסתפל בפני הכהנים בשעה שהן מברכין את העם כדי שלא יסיחו דעתם אלא כל העם מתבונן לשמע הברכה ומכונים פניהם כנגד פני הכהנים ואינם מביטים בפניהם. אם היה הכהן המברך אחד מתחיל לברך מעצמו ושליח צבור מקרא אותו מלה במלה כמו שאמרנו. היו שנים או יותר אין מתחילין לברך עד שיקרא להן שליח צבור ואומר להם כהנים והם עונים ואומרים יברכה. והוא מקרא אותן מלה במלה על הסדר שאמרנו: